

Årg 1 nr 2/2022

SHF

Svenska Hunduppfödareföreningen

*Rasspecial
tibetansk mastiff*

**Inkorsning - norsk
lundehund**

Short ulna

SHF 2022

Ordförande:
Bengt-Åke Bogren
ordforande@svenskahunduppodarföreningen.se

Vice ordförande:
Gertrud Hagström

Sekreterare:
My Wendel
sekreterare@svenskahunduppodarföreningen.se

Kassör (adjungerad):
Nicole Leiringer

Ledamöter:
Ann-Marie Maeland
Inger Hansson

Suppleanter:
Marianne Hansson
Charlott Sandberg
Charlotte Laning Vrethammar

Ansvarig utgivare:
Bengt-Åke Bogren

Redaktion:
Charlotte Laning Vrethammar
redaktor@svenskahunduppodarföreningen.se

Melissa Westergård
Monika Wahlstedt
Susanne Ekstedt
Monica Blomberg

Ammacentralen
Kerstin Norberg
ammacentralen@svenskahunduppodarföreningen.se

Mentorskap
Gertrud Hagström
mentor@svenskahunduppodarföreningen.se

Valberedning:
Annelie Damberg
Per Inge Johansson
Thommy Sundell
valberedning@svenskahunduppodarföreningen.se

Information från ordförande

Då är årets stora hundutställning över för denna gången. Ett stort antal hundar och besökare fanns på plats som vanligt. För er som blev placerade eller vann önskar vi lycka till i fortsättningen, för oss andra tar vi ta nya tag inför 2023! Nu står MyDOG i Göteborg på tur.

I SHF har det hänt en del under hösten. Vi har hållit flera webinarier i olika ämnen som har varit uppskattade. Vi kommer att fortsätta med flera sådana under våren. Läs på hemsidan och Facebook.

Vi har också haft möte med ledningen inom SKK, där vi kunde presentera vår förening och vad vi arbetar med. Vi planerar ytterligare samtal med någon av SKK:s kommittéer. Viktigt att ha en bra dialog om regelverk och bestämmelser samt att man inom kennelklubben stöttar oss uppfödare ännu mer.

SKK kommer med en uppdatering/ny upplaga av Köpa Hund som kommer att hjälpa oss uppfödare att marknadsföra våra kennlar och rashundar! Ser fram emot detta för att höja statusen för friska rashundar samt att få bättre marknadsföring för våra hundar i stället för "designhundar" m.m.

SHF planerar att bilda arbetsgrupper eller regionombud i landet. Känner du att du vill hjälpa till med detta så hör av dig till oss!

Medlemsantalet är glädjande och stigande men vi behöver vara ännu flera. Sprid gärna informationen om oss! Vi blir starkare om vi blir riktigt många!

Nu önskar jag er alla en skön och avkopplande helg så ses vi väl på MyDOG!

En riktigt GOD JUL och ETT GOTT NYTT ÅR från oss inom SHF!

Hälsningar
Bengt-Åke Bogren
Ordförande SHF

ur innehållet

SKK 2030	4	Färggenetik med Hilde Nybom	8	Veterinärens tips	19
Möte med SKK	6	Inkorsning norsk lundehund	12	www.vetpris.se	20
		Short ulna	16	Raspresentation	22
		Mentorer	18	Julhälsningar	30

Föreläsning 24 januari kl. 19-21 med Eva Masthagen från Jordbruksverket

Svenska Hunduppfödareföreningen har lyckats få en föreläsning angående alla regler, och vad man bör tänka på om man som uppfödare funderar på att importera en hund eller sperma.

Eva Masthagen arbetar som handläggare på Jordbruksverket och är mycket kunnig i alla regler som gäller export och import av hundar och sperma.

För att anmäla dig och få en länk till föreläsningen måste du vara medlem i Svenska Hunduppfödareföreningen.

Gå in på vår hemsida www.svenskahunduppodarföreningen.se och anmäl dig.

Väl mött till en intressant och givande föreläsning.

www.svenskahunduppodarföreningen.se

Årsmöte

Svenska Hunduppfödareföreningen kallar alla medlemmar till årsmöte den 2 april 2023 kl 16:00. Mötet kommer att hållas digitalt via mötesverktyget Zoom. Mer information kommer på hemsidan och i vår Facebook-grupp under januari månad.

Styrelsen

Vi bygger vår webbtidning tillsammans!

Vi är nyfikna på vad du som uppfödare och medlem är intresserad av att läsa om. Tipsa oss gärna!

- Vet du intressanta personer att intervjua?
- Har du skrivit en artikel för en rasklubbstidning i angelägen fråga som kan passa hos oss?
- Finns det någon aspekt av uppfödarlivet som behöver belysas mer?

Kort sagt - tidningen är vår, din och alla medlemmars. Passa på att tipsa och påverka.

Du når oss genom att maila till: redaktor@svenskahunduppodarföreningen.se

Nästa nummer utkommer i mars 2023 Manusstopp 15/2

2030

SVENSKA KENNELKLUBBEN

Det är första advent 2032 och du har precis blivit väckt av fyra hundar som helt uppenbart inte lider av den morgontrötthet som du själv känner när dagen precis har börjat. Du sätter fötterna i tofflorna, ber din digitala assistent att sätta på kaffet och sträcker ut kroppen sittandes på sängkanten. När du tittar lite noggrannare ser du att de bara är tre; Sixten saknas. Du frågar genast assistenten och får veta att Sixten gick ut genom hundluckan för sex minuter sedan och befinner sig på tomten nära huset, enligt sensorerna i Sixtens chip mår han utmärkt.

Sixten är flockens minsting, för en vecka sedan kom han tillbaka från familjen som köpt honom, han var för mycket för dem. Du tog naturligtvis emot honom men tänker att det egentligen kanske var familjen som var lite för mycket för Sixten. När han hade varit där i en vecka hade han redan varit på djursjukhuset fyra gånger, den sista gången för att via röntgen säkerställa att en enstaka kräkning inte berodde på något allvarligt. Familjen hörde

av sig till dig efter att ha räknat på vad besök på djursjukhuset med den här frekvensen skulle kosta dem över en tioårsperiod, de skulle helt enkelt inte ha råd att ta hand om sin nyaste familjemedlem. Näväl, att Sixten är fysiskt frisk är åtminstone ett väl underbyggt faktum.

Du suckar lite för dig själv medan du börjar göra dig iordning för att gå ut på morgonens skogspromenad. För tjugo år sedan hade du ibland bekymmer med valpköpare som inte tog sitt hundägande på tillräckligt stort allvar, det var förstås inte bra, men du kan nästan känna ett styng av längtan till den tiden. Idag är det annorlunda, i varje kull av valpköpare finns det några som har svårt att förstå vad en hund är och hur den skiljer sig från människor.

Du plockar ihop dina sista saker, ropar på hundarna och går ut genom dörren, assistenten meddelar att det inte finns några människor eller hundar kvar i huset som nu är låst och larmat, du känner en kort lättnadskänsla över att allt fungerar – annars gäller inte försäkringen. Medan

bilen styr mot skogsområdet scrollar du igenom dina sociala medier, du kan inte låta bli att bli upprörd över den eviga diskussionen om blandraser och rashundars respektive brister och förtjänster. Med tanke på de argument som förs fram kan du inte förstå hur någon kan köpa en blandras, det känns nästan som att du och de människorna lever i parallella verkligheter.

Efter fem minuter i bilen är ni framme vid skogsområdet. Fast klockan bara är sju på morgonen kan du konstatera att ni kommer få dela plats med ortens orienteringssällskap och ridklubb. Fram till för fem år sedan var ni ensamma här på morgonen, sen gjordes det ett kopparfynd nära orten. Idag har flera närliggande skogsområden ersatts av grusplaner som på sikt ska bli till en ny gruva, en grundskola och ett stort bostadskvarter.

Lite längre bort ser du Malin, den lokala brukshundklubbens ordförande. Malin jobbar som specialpedagog i skolan, hundarna är med henne hela dagen och hjälper barn som av olika skäl har svårt att fixa den stimmiga miljön. Medan du går emot dem för att hälsa tänker du att det är bra att folk äntligen har förstått värdet av hundars möjlighet att bidra i samhället, men det känns jobbigt att inte veta hur det blir när du inte klarar din vardag själv. Skulle det hända nu hade du blivit tvungen att omplacera dina hundar.

Tanken ger dig ångest och du slår bort den och fokuserar på hundarnas möte samtidigt som du hälsar på Malin. Det är förhoppningsvis ändå långt kvar innan du behöver bekymra dig över din ålderdom, vid det laget är problemet säkert löst. Dessförinnan har du sex år kvar på jobbet, och där får hundarna vara med sedan förra året. Din chef, som var tveksam till en början, är numera lyrisk när hon beskriver hundarnas påverkan på arbetsmiljön på kontoret.

Mobilens varningston väcker dig ur tankarna, det är Harriets chip som varnar om att hon har ont. När ni har hunnit fram till hundarna ser du att Harriet inte kan stödja på ett av sina bakben. Din telefon har redan kopplat upp sig till försäkringsbolagets videoveterinär som ser skadan och ger dig en tid på den lokala veterinärpraktiken. Det är inga problem att operera korsbandet där. Men du oroar dig för att du ska kunna sköta Harriets rehab på det sätt försäkringsbolaget vill – annars blir premien högre och det har du helt enkelt inte råd med efter den här skadan.

Typiskt, Harriet som skulle paras med en hane från

Mexiko nästa helg. Det är en numerärt liten ras du har, sedan några år tillbaka har ni gradvis fått ökande problem med små kullar och dålig fertilitet hos hundarna. Enligt rasklubben beror det på en alltför hög inavelsgrad i rasen och eftersom du helst inte vill att någon inkorsning ska bli nödvändig försöker du hitta så obesläktade individer som möjligt. Det är nästan omöjligt men i höstas fick du kontakt med den mexikanska hundens ägare via ett program för DNA-matchning. Näväl, du behöver åtminstone inte skämmas över flygresan som du köpt till hanhundsägaren.

SKK 2030 är Svenska Kennelklubbens visionsarbete. Under våren och sommaren har vi samlat information om de förändringar vi tror att den närmaste tioårsperioden kommer att innebära för hunden och hundägandet i Sverige.

Nu vill vi veta vad du som medlem tycker. I texten här ovanför ser du exempel på vissa saker vi förväntar oss, vill du läsa mer om vad vi tror om framtiden kan du göra det i vår [delrapport](#). Finns det något i texten eller delrapporten som får dig att reagera – tveka inte att [höra av dig](#) och berätta vad du vill att SKK ska arbeta särskilt med det kommande decenniet!

Den 3 oktober hade SKK kallat SHF till ett digitalt möte. Målet var att presentera Svenska Hunduppfödareföreningen. Från SKK:s sida deltog bl. a. Thomas Uneholt, Kees de Jong, Jörgen Oinonen, Magnus Jensen och Maritha Östlund-Holmsten. SHF var representerad av Bengt-Åke Bogren, Gertrud Hagström och Charlotte Laning Vrethammar.

Mötet inleddes med en ganska omfattande presentation från SKK om vad man gör för uppfödarna idag och även en del tankar om vad som är på gång inför framtiden.

SKK har idag (oktober 2022) 11.126 aktiva uppfödare. Som aktiv räknas här uppfödare med kennelnamn som har haft valpkull under senaste fem åren eller som nyligen har registrerat kennelnamn. 3 438 uppfödare saknar kennelnamn.

Några mer detaljerade siffror från 2019 presenterades. Man hade då 11 712 aktiva uppfödare, varav 38% är bosatta i de tre storstadsregionerna. Motsvarande siffror

för hela Sveriges befolkning är 55%. 76% av uppfödarna är kvinnor och 24% är män.

Åldersfördelningen såg ut som följer:

1/3 var 18-50 år
1/3 var 51-60
1/3 var över 60

Även inom det yngsta intervallet är fördelningen starkt snedfördelad uppåt med betydligt fler än hälften över 40 år.

De flesta, 64%, tar en valpkull per år. 21% tar två och 15% tar tre eller fler kullar per år.

40% har fött upp i mindre än 10 år, 29% 11-20 år 14% 21-30 och och 17% längre än 30 år.

2019 registrerades 9 805 valpkullar. En kraftig ökning under 2020 och 2021 då det registrerades runt 11 330

kullar per år. Samtidigt sjönk antalet publicerade annonser på Köpa Hund med mer än hälften, medan besöken på sajten ökade med en dryg miljon till kring 5 000 000.

Under 2021 hanterade SKK 812 kennelnamnsansökningar.

Flera av SKK:s kommittéer som arbetar med uppfödarna presenterades, som till exempel arbetsgruppen för rashund, kommittén för uppfödarsamverkan, KF Workshop 2021 och kommittén för marknadsföring av rashund. Ett nytt projekt för uppfödare, kallat "Uppfödarsan" är också under arbete.

Svenska Hunduppfödareföreningen presenterade planerna för föreningen. SKK sa sig vara positiva till föreningen och ser gärna att vi inleder samarbete med de kommittéer som rör uppfödarefrågor. Vi fick möjlighet att ta upp några av de frågor som är viktiga för våra medlemmar, till exempel:

- SKK:s regelverk som till vissa delar ses som onödigt komplicerat. Här arbetar SKK för att underlätta för uppfödarna.

- SKK:s vision 2030 - här saknar vi uppfödarna. Vi fick svaret från SKK att det är utredaren som skrivit rapporten och inte SKK.
- Vi skulle vilja delta på KF. Enligt SKK:s stadgar är det inte möjligt då endast läns- och specialklubbar samt direktanslutna klubbar har rösträtt på KF.
- SHF skulle vilja utgöra remissinstans för frågor som rör uppfödare. Detta ser man positivt på inom SKK.
- Vi tog även upp en del frågor kring avelsdata och SKK:s arbete för genetisk variation hos våra raser. SKK håller på med en omfattande ombyggnad av Avelsdata som vi hoppas kommer göra det lättare för uppfödarna.

Som helhet ett positivt och bra möte. SHF kommer att i första hand arbeta vidare med UKK - uppfödare och kennelkonsulentkommittén. Vi tar gärna emot synpunkter och önskemål från våra medlemmar på viktiga frågor att lyfta och arbeta med framöver.

Genetik & DNA

Webinarium om färgnedärvning med professor Hilde Nybom, minnesanteckningar av My Wendel

Måndagen den 10/10 genomförde Svenska Hunduppfoärdarforeningen, i samarbete med Studiefremjandet Skane-Blekinge, ett webinarium med professor Hilde Nybom gallande genetik och DNA for sina medlemmar. Hilde Nybom ar idag pensionerad professor som tidigare arbetat med genetik och vaxtforadling pa Sveriges Lantbruksuniversitet Campus Balsgard utanfor Kristianstad i Skane. Hon bedriver uppfoadning av irish softcoated wheaten terrier under kennelnamn Lakkas sedan 1987.

Kvallen borjade med att SHF:s ordforande Bengt-Ake halsade alla valkomna och lamnade sedan over ordet till Hilde. Hur fungerar egentligen fargnedarvning hos hund? Hur kommer det sig att helsyskon kan vara sa lika men anda sa olika? Pa de totalt 78 kromosomerna, som bildar 36 par, sitter generna. Platsen dar en viss gen "bor" kallas for locus. Gener i samma locus kallas for alleler. De har i princip samma jobb, men skoter det pa lite olika vis. Om allelerna i ett locus ar identiska ar hunden **homozygot** for den genen, dvs det finns alltsa ingen variation mellan hundens agg- eller spermieceller. Om allelerna i ett locus ar olika ar hunden **heterozygot**, dvs att vissa agg- och spermieceller far den ena allelen, och dar andra far den andra allelen. Pa sa vis far vi en genetisk variation i avkomman.

Kvalitativa nedarvda egenskaper ar lite som antingen/eller

Om en viss allel kommer till uttryck nar den redan bara finns pa en

kromosom, saker man att den allelen ar dominant. Om allelen kommer till uttryck endast nar den finns pa bada kromosomerna, betyder det att den allel ar recessiv. Hilde vill dock poangtera att ordet "dominant" och "recessiv" inte speglar vad som ar vanligast i rasen.

Mutationer

Fram tills 1980-talet faststalldes arftlighet av olika mutationer genom att man jamforde valpar och foraldrar. Effektivare metoder for att undersoka DNA-molekylen gor att man nu kan leta efter mutationer direkt i olika hundars DNA, ofta genom att exempelvis kolla hundar motsvarighet till kanda gener hos manniska eller mus. Vissa mutationer ar valdigt stabila och nedarvs i manga generationer. Detta ar forekommande hos manga olika hundraser. Dock ser forskarna allt oftare att det finns flera

olika mutationer for samma farg, sa som aprikos pudel eller for exempelvis samma sjukdom, sa som PRA. Allt fler ovanliga mutationer hittas (tex cocoa fargad fransk bulldog, vit doberman osv). Vissa mutationer ar instabila, exempelvis merle (aterfinns i M-locus) och innebar att det finns ett varierande antal repeterande DNA sekvenser. Vidare saker Hilde Nybom att man inte alltid kan lita pa vara DNA markorer. Det ar manga steg fran en mutation i DNA molekylen till ett forandrat protein, och detta proteins eventuella inverkan pa egenskapen. Situationen blir annu mer komplicerad om egenskapen nedarvs kvantitativt, dvs av flera gener som samverkar med varandra. Detta omfattar exempelvis manga olika sjukdomar. Ny data och nya analysmetoder resulterar ofta i nya modeller for hur vi endast tror en viss egenskap nedarvs.

Nedarvning

Ja hur fungerar det egentligen och hur vet jag hur valparna i min kull kommer se ut? Vilka alleler har foraldrarna? Vi behover da veta vilka alleler som ar dominant respektive recessivt nedarvda. Utifran denna information kan se borja gissa sig till vad man kommer fa i en kull.

Har man tydlig data pa vilka gener de tilltankta foraldrarna har, sa kan man latt rakna ut fordelningen bland valparna. Data pa foraldrarnas gener kan man numera skaffa sig med DNA test.

B-locus -> B, b svart eller leverfargad bestar av flera mutationer. B allelen gor att hunden kan bilda svart pigment (eumelanin).

E-locus -> E(m), E(g), E, e, E(h) styr svart pigment respektive rott pigment. Hilde ger en kort forklaring till vad detta locus ger upphov till.

B-locus avgör om hunden bildar svart pigment eller inte

E(m)E(m) ger svart mask

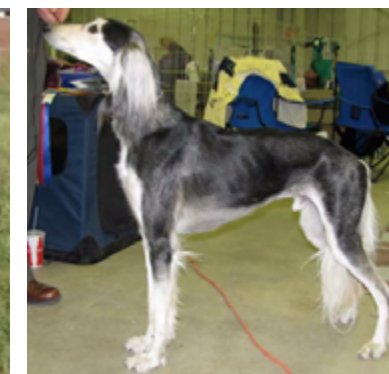
EE ger svart (samt leverbrun eller blå) pigmentering men saknar mask

ee ger rödgul/gul/vit färg och har då alltså ingen svart färg i pälsen. Här ingår också den vita samojeden liksom vit herdehund, vit puli och vit dvärgschnauzer. Ljusa hundar så som australian cattledog har en

speciell e-variant; e1. Även hos vissa polarhundar så som siberian husky, finns också en variant som ger krämfärgade hundar; e3 eller e(del)

E(g) ger domino hos afghan och grizzle hos saluki

E(h) ger exempelvis sobel hos engelsk cocker spaniel

Ovan fr v: E(m) ger svart mask, EE saknar mask, ee ger röd/gul/vit färg utan något svart.

Nedan fr v: E(h) ger exempelvis sobel hos cocker spaniel

I-locus -> I eller i är mutationer i en gen som heter MFSD12 som bestämmer intensiteten av pheomelanin, dvs det som ger rött pigment. II och Ii ger normalt pigment. ii ger blekare färg så som creme eller vit.

K-locus -> K(b), k(br) och k(y) påverkar utbredningen av svart färg. K(b) ger svart eller mörk färg över hela kroppen, exempelvis så som hos svart dvärgschnauzer, kerry blue terrier, bruna labradorer samt whippet. De flesta helsvarta hundar är "dominant svarta" vilket styrs av denna gen i K-locus, K(b)

K(br) ger brindler på exempelvis en fawnfärgad botten. Brindle förekommer på hundar som dessutom har en röd/gul (fawn) grundfärg och kan även ha vita tecken.

k(y)k(y) hundar är ofta ljusa med lite svart, till exempel fawn/gul/röd/vete/sobel, så som hos collie. Exakt vilken färg de får beror på andra gener.

K-locus, fr v: K(b) ger svart eller mörk färg, K(br) ger brindler och kan även ha vita tecken.

D-locus - fawn/isabella, brun, blå, svart

D-locus -> Styr en avblekning av färgen. Här ger DD & Dd normalt pigment medan dd ger blekare färg, i vissa raser också ibland sämre päls och hud. I exemplet med dobermann ger DD eller Dd en svart eller brun hund (beroende på B-locus), medan dd gör den svarta hunden blå och den bruna hunden fawn/isabella.

G-locus -> G, g ger en grånande päls. GG och Gg ger tilltagande grå färg medan gg ger normalt pigment.

M-locus -> M, M(c), m merle. Mutationer orsakas av att en större eller mindre extra DNA sekvens tillkommit i genen. Merlefärg finns hos bland annat collie, border

collie, shetland sheepdog, australian shepherd, welsh corgi, caridgan, tax och chihuahua.

Sedan 2017 har SKK central registrering av resultat av DNA test för merle, Laboklin i Tyskland.

MM ger mer eller mindre vita, ofta döva hundar. En mindre procent är även blinda. Ofta är MM hundar nästan helvita men inte alltid.

Mm & MM(c) ger merletecknade hundar

M(c)M(c) & M(c)m ger begränsad merleteckning

Mm ger normala färgteckningar

G-locus ger grånande päls

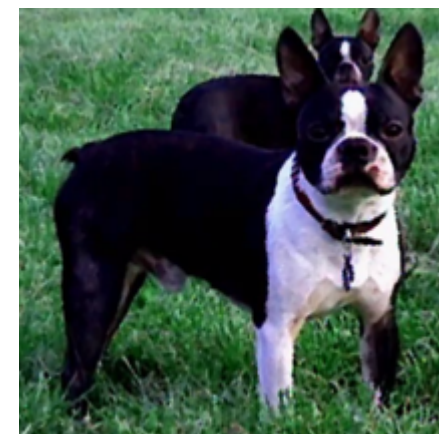
M-locus styr merlefärgen

H-locus -> ger harlekinfärg hos grand danois.

F-locus styr bildandet av prickar hos dalmatiner.

S-locus -> påverkar förekomst och utbredning av vita tecken.

T-locus -> orsakar små mörka prickar på vit botten. "Ticking" är vanligt hos bland annat spanielraser.

R-locus -> påverkar förekomst av skimmelfärg på hundar med vita tecken. Detta orsakas av en duplikation av DNA sekvens i USH2A genen som påverkar hörseln hos människa (medfödd dövhet är vanligt hos exempelvis dalmatiner och australian cattle dog). R allelen finns hos alla dalmatiner, men är också vanlig hos cocker spaniel, spinone, vorsteh. Den är också ganska vanlig hos schäfer men syns inte hos dem eftersom de inte har vita tecken.

F-locus -> F och f styr bildandet av prickar hos dalmatinern. Det finns en mutation i RHOH genen, som i sin tur är genetiskt kopplad till SLC2A9 genen som påverkar mängden

urinsyra. Eftersom dalmatiner är homozygota för RR (som också ger skimmelfärg i många andra raser) samt för den recessiva allelen i F-locus f(1)f(1) får de sina typiska dalmatinerprickar.

Hilde avrundade webinarier med att informera om man vill veta mer om färger och genetiska anlag kan man vända sig till Laboklin i Tyskland. Via deras hemsida www.laboklin.com kan du få en fullständig översikt över alla tester och profiler de erbjuder; inklusive vilket och hur mycket provmaterial som krävs, priser och aktuella handläggningstider. Prover lämnas in som saliv eller blodprov.

Är man intresserad av att läsa mer om genetik och DNA finns det en engelsk artikel om DNA markördata från 2019 (Mars WISDOM PANEL f.d. My Dog DNA) Dreger m. fl. (USA & Finland) *True Colors: Commercially-acquired morphological genotypes reveal hidden allele variation among dog breeds, informing both trait ancestry and breed potential*. Ni finner den på National Library of Medicine, NIH, hemsida <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6816562/> Artikeln handlar om hur man analyserade flera olika färggener, baserat på de hundar vars ägare skickat in prover av.

Genetisk variation - inkorsning hos norsk lundehund - från NKK digitala forskningsforum

TEXT: MONIKA WAHLSTEDT FÖR SVENSKA HUNDUPPFÖDARFÖRENINGEN
FOTO: SANNA SANDER

Sanna Sander
www.sannasdd.com

Strävan att öka den genetiska variationen

I november 2022 publicerade SKKs en lathund som ska ge ras- och specialklubbar ett stöd i arbetet med ökad genetisk variation. Bakgrunden är att molekylärgenetiska studier av hundars arvs massa visar en alltför begränsad genetisk variation. Våra hundars hälsa riskeras. SKK beskriver vidare att alltför rasklubbar ber om hjälp och stöd med planering och genomförande av inkorsningsprojekt.

Behovet av genetisk variation påtalas också i andra länder. Norska kennelklubben arrangerade ett digitalt forskningsforum den 10 november i år. Där presenterade professor Peer Berg, nu verksam vid NMBU (Norges miljö- och biovetenskapliga universitet), den forskning han med kollegor bedrivit kring inkorsning på norsk lundehund. Ett arbete som påbörjades 2014. I konferensen sammanfattar Peer Berg vad man så här långt lärt av projektet. Texten som följer återger professor Bergs föredrag.

Norsk lundehund – en ras i genetisk kris

När projektet startade 2014 hade de existerande lundehundarna samma fem förfäder. Dessa fem i sin tur hade samma mor men två olika fäder. Detta förklarar uppkomsten av en mycket begränsad genetisk variation i rasen. Så mycket som 76 % av arvs massan i den levande populationen kom från två av dessa förfäder.

Den höga inavelsgraden visade sig på flera vis i relativt tidig ålder. Vanligt var tarm- och magrelaterade åkommor. Det var också vanligt med liten kullstorlek. Hela 25 %

Hos lundehunden är förekomsten av övertaliga tår så stor att det blivit ett karaktärsdrag för rasen. På framtassarna har den fem treledade och två tvåledade tår och på baktassarna fyra treledade och två tvåledade tår. Mer intressant är att extratån har en särskild sena och muskel. Denna fungerar på samma sätt som muskulaturen till människans tumme med sträck- och dragrörelse. Detta anatomiska fenomen förorsakar den säregna vevande rörelsen med frambenen hos lundehunden. (från www.lundehund.se)

av kullarna var enkullsvälpar och den genomsnittliga kullstorleken var 2,78 valpar. Andra oroande tecken var den allt sämre spermie kvaliteten och att tikarnas löp blivit allt otydligare. Allt fler tikar gick tomma och hela 20 % av hanhundarna var kryptocida. Stamtavlor nas inavelsgrad var så hög som 38 %. Det fanns många skäl att arbeta för ökad genetisk variation

Farhågor som fanns

Det fanns också farhågor med själva inkorsningsförändringen berättade Peer Berg. Man var rädd att avkommorna skulle tappa de rastypiska egenskaperna såväl mentalt som exteriört. Man oroades att nya typer av ohälsa skulle föras in i rasen och man ställde sig frågande till hur stor den genetiska variationen verkligen skulle bli efter några generationer av återkorsning med lundehund.

Inkorsningsprojektet i grova drag

Tanken med projektet var att uppnå ökad genetisk variation, bibehållen funktion och förbättrad livskraft hos rasen genom att korsa in raser vars exteriör och beteende låg nära lundehundens.

Raser som användes i projektet var buhund, isländsk fårhund och norrbottenspets. Alla tre raser hade bättre genetisk variation än lundehunden. Man jämförde hur stor andel loki som hade mer än 1 genvariant. För lundehunden var det 10,5%, hos buhunden 64,1 %, hos isländska fårhunden 62,2 % och hos norrbottenspetsen hela 80,2 %.

	Efter korsning med buhund		Efter korsning med isländsk färhund		Efter korsning med norrbottenspets		Kullstorlek i snitt
	Antal kullar	Antal valpar	Antal kullar	Antal valpar	Antal kullar	Antal valpar	
Generation 1. F1	3	12	2	4	1	4	3,33
Generation 2. F2	11	42	1	4			4,18
Generation 3. F3	2	7	1	3			3,33

Målet med projektet var att få bättre hälsa. Framförallt ville man minska risken för mag-tarmproblem. Man önskade också öka fertiliteten. Viktigt var också att behålla de rastypiska egenskaperna. Projektet var ett samarbetsprojekt mellan NKK, Norska Lundehundklubben, NMBU, Norsk Genressurscenter och NordGen. All avkomma skulle registreras i x-registret hos NKK och behandlas som en egen population. På sikt, om projektet varit positivt, var det tänkt att avkommor skulle kunna föras in i den vanliga stamboken för norsk lundehund. Redan nu kan avslöjas att i sept 2022 bestämdes att ett urval av valparna från tredje generationen i inkorsningsprojektet skulle föras in i den vanliga populationen av norsk lundehund.

Projektets omfattning

I det digitala föredraget berättade professor Berg om hur man lagt upp projektet i praktiken. I första ledet används lundehund tillsammans med någon av de tre raserna, norsk buhund, isländsk färhund eller norrbottenspets. Det var enda gången som annan ras fanns med i projektet. Därefter parade man tillbaka på lundehund.

De valpar som föddes, benämndes F1. Det är den första generationen av inkorsning som kommer ha den största genetiska variationen. Valparna från F1 återparades med lundehund. Valparna som föddes i den kombinationen benämndes F2. Procentuellt ökade det genetiska inslaget av lundehund. F2 valparna återkorsades med lundehund. De valpar som föddes benämndes F3. Valparna i F1-F3 registrerades som tidigare beskrevs i NKK-x register. Totalt föddes 20 kullar om totalt 76 valpar. De var fördelade som tabellen ovan visar.

Projektet visade att kullstorleken ökade. Från lundehundens 2,67 valpar/kull till projektkullens 3,80 valpar. Man kunde också se att rastypen i F generationerna raskt återgick till att vara lundehundens exteriör. Mentalt

noterade man mycket vitala och alerta valpar. F1 valparna hade betydligt mer motor. I F2 kullen varierade mentaliteten mer. Noterbart var att redan i generation F1 hade valparna många av lundehundens beteende.

Hälsouppföljning

Hur friska blev då avkommorna? Berg redovisade hälsodata från de tre generationerna avseende ögon, patella och HD-status.

Ögon: 84 % av projekthundarna jämfört med 48 % av Lundehundarna hade ögon ua. Katarakt fanns hos 16 % av projekthundarna jämfört med 28 % av lundehundarna. 7% av lundehundarna hade någon ytterligare ögon-diagnos. (38 projekthundar och 29 lundehundar testades). Sammanfattning: Friskare ögon hos projektvalparna.

Patella: 86 % av projekthundarna jämfört med 83 % av lundehundarna var fria från patellaluxation. 14% av projekthundarna jämfört med 15 % av lundehundarna hade patella grad 1. Endast hos lundehundarna fanns patella grad 2 representerat och då för 2 % av hundarna. (42 projekthundar och 54 lundehundar testades) Sammanfattning: Något bättre patellaresultat hos projektvalparna.

HD: 24 % av projekthundarna jämfört med 25 % av lundehundarna röntgades till A höfter. 50 % av projekthundarna jämfört med 58 % av lundehundarna röntgades till B höfter. 19 % av projekthundarna jämfört med 17 % av lundehundarna röntgades till C höfter. 3 % av projekthundarna röntgades till D höfter. (46 projekthundar och 13 lundehundar röntgades). Sammanfattning: Något sämre Hd resultat hos projektvalparna.

Sammanfattningsvis kan sägas, även om underlaget är litet, att en trend anas med förbättrad ögonstatus, något bättre patellastatus och eventuellt något sämre Hd status.

Genetisk variation en balans i två riktningar

Professor Berg beskriver hur det i en population råder en balans mellan processer som ökar och processer som minskar variationen. Den balansen måste man beakta. Man minskar den genetiska variationen genom selektion, där ett urval av möjliga avelsdjur används. Variationen minskas också genom genetisk drift och genom ständigt pågående inavel. Den genetiska variationen ökar då positiva mutationer sker och då ny genetik inkorsas.

Peer Berg menar att det räcker med ½ till 1 migrant, individ som används i avel, från helt annan population för att upprätthålla sund genetisk variation i en population. Detta gäller oavsett populationens storlek bekräftade Berg. Men det förutsätter att de processer som begränsar den genetiska variationen inte får verka i så stor omfattning som nu görs i hundavel.

Berg beskriver vidare att en öppen stambok som det viktigaste redskapet för att upprätthålla genetisk variation. Professor Peer Berg avslutar sitt föredrag med orden som kändes direkt riktade till uppfödare: "Var inte rädd för nytt blod!"

Mer om projektet

Norsk Lundehund Klubb har varit en mycket aktiv part i projektet. Via sin hemsida har man informerat om och skapat förståelse för projektet. Där har man också entusiasmerat valpköpare att engagera sig genom att vara med och skaffa en "projektvalp" för att bistå till rasens överlevnad. Uppfödarna har regelbundet hållits uppdaterade och engagemanget har, för en utomstående betraktare, titt sig stort.

Mer information om projektet hittar du på rasklubbens sida:
<https://lundehund.no/index.php/krysningsprosjektet1>

VARFÖR KROKIGA FRAMBEN?

Text: Marie Axelsson

Nyligen var jag på en hundutställning där jag och några andra diskuterade anatomi, kände på lite olika hundar och noterade framben och dess tillstånd. Då jag är en nyfiken person så började jag genast forska, varför ser våra dvärghundar ut som de gör? Och när ska man bli orolig för något böjda framben? Vad är egentligen short ulna som vi alla ”hört talas om”.

Här kommer en sammanställning av forskning, artiklar på engelska som jag översatt. En fullständig länklista finns i slutet av artikeln. Jag lämnar till läsaren att själv fundera på konsekvensen av denna information.

Hur uppstod kortbenta hundar?

Det finns historiska skäl till varför vissa hundar avlades till att ha korta ben. Till exempel gör taxens långa kropp och korta ben det lättare för den att följa grävlingar och andra djur in i trånga utrymmen, basset hound och drever har fötts upp för att jägare ska kunna hänga med till fots när de letar efter småvilt, så kallade långsamt drivande jakthundar. Corgi och västgötaspets har avlats som boskapsvallare och även om dessa två kan tyckas vara osannolika kandidater för att valla stora djur, är

T v och mitten: Bichon havanais med helt raka framben. T h: hund med krokiga framben p.g.a. short ulna

deras exteriör, tillsammans med fantastiska vallningsinstinkter och ett rejält skall, det som gör dem bra på sina jobb. Corgins och västgötaspetsens korta ben gör att de kan ducka en kospark utan ansträngning.

CDPA-CDDY

2009 upptäckte forskare (Parker et al. 2009) den kortbenta FGF4-genen på hundens kromosom 18. Denna upptäckt av den kortbenta genen kallas för kondrodysplasi (CDPA). Det fanns i åratal en stark misstanke om att samma gen också skulle orsaka en ökad risk för för tidig diskdegeneration och därmed diskbräck. (Visst har vi alla hört om diskbräck på t. ex. tax?) År 2017 bekräftade forskare vid University of Davis i Kalifornien (Brown et al. 2017) i sina studier att om FGF4-genen är lokaliserad på kromosom 12, orsakar den tydligt en större risk för förtidig förkalkning av diskarna. Därmed predisponerar den också hunden för diskbräck (kondrodystrofi = CDDY), mer om det längre ner.

Vad innebär detta?

Korta ben orsakas alltså av en genetisk mutation som kallas kondrodysplasi (CDPA). Hos hundar gör den

På bilden syns en så kallad trappstegsbildning i armbågsleden mellan radius och ulna samt ökad ledspalt mellan humerus (överarmen) och radius/ulna hos en tax. Dessa är tecken på inkongruens och att ulna har slutat växa i förtid medan radius har fortsatt och därmed har det benet fått en kurvatur. Detta tillstånd kallas för short ulna.

här genen att tillväxtzonerna i extremiteterna förkalkas tidigare i utvecklingen än i andra raser, så att benen inte växer till normal längd vilket kan ge förkortade ben med ett krökt utseende.

En CDPA hund kan vara renrasig eller blandras som ärvt sitt utseende (fenotypen) korta ben av den ena eller båda föräldrarna. Det är med andra ord en **genetisk mutation** som ger våra hundar korta ben. Det är alltså inget ovanligt med något krökta ben, det kommer liksom med själva kortbenheten. Alla vill ha raka ben, men vi jobbar mot genetiken. Hur många hundar finns därute med spikraka ben? Är det något vi som uppfödare, rasklubb vill mäta, kontrollera? Det finns i dagsläget rasklubbar som jobbar aktivt med frågan.

När blir något krokiga ben ett problem? Short ulna
Föreställ dig din underarm, där du har två långa ben, ulna och radius. När man har short ulna så växer ulna långsammare än radius, vilket skapar spänningar i armbågen. Short ulna är en av flera bidragande orsaker till armbågsdysplasi för hundar.

Short ulna är alltså en term som används för att beskriva det tillstånd där en eller båda tillväxtzonerna och områden av brosk från där benet växer sluter sig i förtid. Dessa tillväxtzoner kan vara störda/bromsade/stoppade av en skada, fosterskada eller näringsavvikelse *dessa störningar kan också vara målmedvetet förändrade genom genetiskt urval för att skapa kortbenta raser.*

När detta händer, och oftast är det ulna som slutar växa medan radius fortsätter, resulterar det i en kraftig vinkelförskjutning i hundens armbåge, benet blir böjt och roterat och armbågsleden passar inte längre ihop med efterföljande ledinstabilitet, smärta och artros som följd. Det är alltså i armbågen vi ser problemen av short ulna, inte i själva frambenet. Det går inte klämma och känna om det är short ulna, utan man måste röntga armbåge/ben. Det är viktigt att man röntgar hos en specialist på ortopedi eftersom många av våra kortbenta hundar har något böjda framben **utan** short ulna.

Ännu en mutation

En annan mer nyligen upptäckt FGF4-mutation - den här på kromosom 12 - heter kondrodystrofi. Denna är associerad med en viss förkortning av extremiteterna (en viss förkortning av benen) och en sjukdom som kallas **intervertebral disksjukdom (IVDD)**. Denna störning är autosomal dominant (en hund behöver bara en kopia för att visa tecken på sjukdomen) med ofullständig penetrans (dvs inte alla hundar med en kopia av genen kommer att visa kliniska tecken på sjukdom).

Kortbenta hundar har alltså mutationen kondrodysplasi (CDPA) som kan ge något krokiga/böjda/fransyska ben **men** det finns även ytterligare en mutation som ger korta ben **samtidigt** som den ger predisposition för diskbräck CDDY-kondrodystrofi.

Kondrodystrofi (CDDY) är en annan mutation som vi ofta ser i samband med CDPA kondrodysplasi. Vid CDDY har bäraren av mutationen förutom kortare ben även en ökad risk för sjukdomen IVDD som i sin tur ökar risken för diskbräck. CDDY är en mutation som kan uppstå även i raser som inte normalt är kortbenta. D.v.s. en labrador skulle få kortare ben än vad som var normalt. Vi kan dock inte veta bara genom att titta på våra kortbenta hundar om de har CDDY eller CDPA eftersom det är samma gener.

Kondrodystrofi (CDDY) kan alltså ge en **för tidig degenerering av intervertebrala diskar** (även kallad

intervertebral disc disease, (IVDD). Dessa degenererade diskar är känsliga för bräck, d.v.s. diskbräck. Så har din kortbenta hund diskbräck är sannolikheten stor att den också har mutationen CDDY. Här är en artikel om CDDY hos SKK: <https://www.skk.se/globalassets/dokument/uppfodning/externa-artiklar/diskbrack-hos-tax-hss-nr-3-2019.pdf>)

Vill man veta om ens hund är predisponerad för diskbräck kan man numera DNA-testa hundar för CDPA och CDDY. DNA-test av CDPA, CDDY, görs hos olika laboratorier: Veterinary genetics laboratory UC Davis: <https://vgl.ucdavis.edu/> Vetgen, USA: <https://vetgen.com/> Wisdom Panel = MyDogDNA: <https://mydogdna.com/> Laboklin: <http://laboklin.com>

Arvsgång:

Kondrodysplasi (CDPA): Autosomt dominant
Kondrodystrofi (CDDY): Autosomt dominant för intervertebral disksjukdom, semi-dominant för längden på hunden.

Alleler: N = normal, CDPA = kondrodysplasi, CDDY = kondrodystrofi

CDDY-varianten har hittats i många raser, bland annat: alpenländische dachshunde, amerikansk cocker spaniel, australian shepherd, basset hound, bayersk viltspårhund, beagle, bichon frisé, bichon havanais, cavalier king charles spaniel, chesapeake bay retriever, chihuahua, chinese crested dog, clumber spaniel, coton de tuléar, dandie dinmont terrier, dansk-svensk gårdshund, dvärgpinscher, engelsk springer spaniel, entlebucher sennenhund, fransk bulldogg, jack russell terrier, malteser, mops, pekingese, pudel, portugisisk vattenhund, russkaja tsvetnaja bolonka, sealyhamterrier, shih tzu, skotsk terrier, skyeterrier, tax, welsh corgi cardigan, welsh corgi pembroke, yorkshireterrier (Detta är inte en komplett lista över raser. Forskning om fördelningen av denna mutation mellan raser pågår)

Källor

Sveriges Lantbruksuniversitet
Tollarklubben
PNAS. Org
Dansk Svensk Gårdshund
UC Davies
Veterinary Partner
Finska Havanais Klubben
Research gate
Direct veterinary Surgery

Mentorer

Nedanstående medlemmar som anmält intresse för att bli mentorer har godkänt att vi lägger ut deras namn och mailadresser. Välkommen att ta kontakt med någon av dem:

Pia Nilsson, Mörrum, zhinzimbas7@gmail.com

Vi, jag Pia och min man Nils-Åke, har sedan 2005, uppfödning av rasen shetland sheepdog. Vi föder upp 1-3 kullar/år i en liten familjekennel.

Eva Zittorin, Fjälkinge, rantafej@live.se

Slovenský kopov, nederländse kooikerhondje, golden retriever

Ingrid Kruse, Bräkne-Hoby, inka@wiitch-hoos.se

Grosser schweizer sennenhund

Lena Bertilsson, Mörrum, busalizas@yahoo.se, slåthårig

foxterrier

Helene Björkman, Sandviken, helene@barecho.com,

springer spaniel

Jenny Nilsson, Årsunda, jenny@barecho.se, springer spaniel

Christina Strandberg, Enköping, 0760-195798,

dobguns@hotmail.com. Kennel sedan 1989. Dobermann och dansk svensk gårdshund. Varit engagerad i SKK, SBK & rasklubbar. Utställningar, mentalsektorn, tjänstehund. Utb. testledare, utställningsansvarig.

Susanne Ekstedt, Uppsala, susanne@uniquedogs.eu

Labrador retriever

Anette Nielsen, Örbyhus, lomenos@hotmail.se, kennel

Lomenos. Chihuahua. Född och uppväxt med hundar och uppfödning, olika raser stora som små. Under eget prefix har jag fött upp chihuahua sedan 1982 och dessförinnan varit "lärling" i kennel som jag ärvde. Jag har gått uopförutbildningen två gånger samt utbildning i fördjupad genetik. Jag agerar mentor i dag till några nya i rasen jag föder upp.

Ulrika Lundqvist, ulrika.norling@hotmail.com, kennel

Lambington. Med 31 kullar i bagaget och flera raser har jag tills idag varit mentor till flera uppfödare. Jag har gått uppfödarutbildningen två gånger, senast förnyat 2020 och har utbildning i mentorskap sedan tidigare tjänst i Svenska Kyrkan.

Det här önskar jag som veterinär

att uppfödare informerar sina valpköpare om

En återkommande serie där våra veterinärer tipsar om viktiga saker.

Maria Nilsson-Öst, veterinär och ägare av Uppsala-kliniker Djurdoktorn i Sommaro och Djurdoktorn i Årsta berättar:

Egentligen är det enkelt. Det handlar om avmaskning, vaccinering och kloklippningsträning. Att ha rutiner för dessa enkla men så viktiga saker. Vi på kliniken märker att det ges många olika råd i olika forum. Det förvirrar valpägare. Därför tipsar jag uppfödare om att till sina valpköpare berätta att:

Avmaskning: Det finns många olika avmaskningsmedel och rutinerna kan skilja åt mellan olika preparat. Den vanligaste masken som är aktuell att avmaska valpar från i Sverige är spolmask. Det här är den senaste informationen jag fått av en parasitolog. Har du valt ett medel som tar vuxna maskar, tex Banminth, så ska både tiken och valparna avmaskas från det att valparna är 2 veckor gamla och därefter varannan vecka fram till leverans. Sen ska valpen avmaskas en gång till efter 2 veckor i det nya hemmet.

Vaccination: Första sprutan ska ges vid 8 veckors ålder. Andra sprutan ges vid 13 veckors ålder, inte vid 12 även om man tidigare sagt så. Det är för att antikropparna som valparna fått mot valpsjuka med mammas råmjölk verkligen ska försvinna. Har dom inte det blir vaccinet mindre effektivt. 13 veckors ålder är bästa tiden.

Kloklippning: Tipsa dina valpköpare så här. Det är viktigt att börja tidigt och gå långsamt fram. Särskilt om man har en livlig eller lite besvärlig hund. Tvinga inte. Brotta inte ner, utan jobba med positiv förstärkning, belöning, i små steg. Många tycker det är besvärligt och svårt att klippa klor. Men jag vet, att med tålamod och träning så klarar de flesta hussar och mattar det till slut. Träna ofta, varje dag. Gärna när valpen är trött och vilar i soffan. Ta bara en tass i taget eller rent av bara en klo i taget. Klipp lite i taget så att du millimeter för millimeter närmar dig pulpan och du, tänk på att ha bra ljus. Du närmar dig pulpan när du ser den som en lite grå prick. Då slutar du klippa. Ge godis och ta pauser. Det finns många bra filmer på nätet att titta på. Förbered dig så. Men framför allt – ta lite i taget.

HITTA VETERINÄRKLINIKER OCH JÄMFÖR PRISER PÅ www.vetpris.se

*"Hästen på bilden är Mimir från Sångfågeln.
Bostonterrier är Sångfågeln Bonnie Tyler"*

Alla uppfödare har någon gång hamnat eller kommer hamna i vandan över att hitta bästa veterinärvård till bästa pris. Men hur ska man kunna greppa utbudet, hur vet man att det är prisvärt och hur ska man ens kunna hitta en veterinär med kompetens på det område man behöver?

Vi vände oss till Olivia Schell som gick från tanke till handling när hon startade upp den jämföranden webbsiten www.vetpris.se. Olivia föder sedan 1997 upp labrador retriever och bostonterrier under prefixet Sångfågeln. På gården föds det också upp hästar av olika raser som islandshäst, aegidienberge och frieser. Veterinärkontakter är givetvis något som Olivia behövt nyttja genom åren.

Olivia berättar om sina tankar om uppfödarens betydelse: "Jag startade min hunduppfödning för 25 år sedan och sitter som uppfödare lite som "spindeln i nätet" mellan djurägare, försäkringsbolag och veterinär. Jag som uppfödare är en naturlig kontakt då det uppstår problem av olika slag. Det kan vara frågor angående vilket försäkringsbolag som djurägaren skall välja. Men det kan också vara mer rena veterinärmedicinska frågor. Uppfödaren är som en målvakt, ett skyddsnät, som både kan hjälpa och också utbilda djurägare, vilket ibland kan förhindra onödiga veterinärbesök. Jag som uppfödare vet också att djurägare ofta har mindre erfarenhet och är mindre kunniga medan jag som erfaren då kan vara en någon som dom kan lita sig emot under hela hundens liv."

Hur kommer det sig att du fick idén till Vetpris Olivia?

"Idén till Vetpris.se väcktes för att jag upplevde att motsättningarna ökade ganska markant. Jag upplevde att branschen behövde en större transparens och också ett trevligare "klimat" för alla inblandade. Ofta bygger konflikter och missnöje på missförstånd och en förväntan som kanske inte infrias. Min önskan var att vi tillsammans kan öka förståelse och samverkan mellan djurägarna och de olika aktörerna."

Vad var det för problem du märkte av?

Olivia berättar engagerat. Att hon brinner för sin webbsite är uppenbart. "När djurägare letar veterinär har de inte alltid kunskap om vilka tjänster som tillhandahålls. Man har inte heller kunskap om pris och dålig koll på vilken tillgänglighet som finns. Var hittar man de behandlingar man söker? Vi hoppas att Vetpris.se ska kunna hjälpa till med det."

Du sa att du ville jobba för förståelse och samverkan. Hur menar du då?

Olivia förtydligar: "Jo, vi vill ju också möjliggöra för mindre kliniker att vara tillgängliga utöver ordinarie arbetstid. Om man syns på Vetpris.se när man är tillgänglig, avlastas större kliniker från en belastning som ibland är för stor. Mindre kliniker kan få en lönsamhet på jourtid utan att behöva hålla öppet dygnet runt. Markeringen "Tillgänglig nu" hoppas vi kommer användas

redan under sommaren 2023. Som ni hör, sidan utvecklas hela tiden, till gagn för alla parter."

Det låter som en framgångssaga. Finns det inte några bekymmer med produkten?

"Utmaningen är nog att vi alltid kommer vara lite efter. För hur väl vi än jobbar så görs förändringar i klinikernas produkter och då måste vi ändra på sidan, göra det snabbt. Djurkliniker byter ägare och priser förändras hela tiden, tex. Så då måste vi vara på hugget och ändra på plattformen. En annan utmaning är att få alla olika grupper att samverka, det är inte helt enkelt. Plattformen vill ju vara bra för alla. Vi tar inte ställning. Vi vill att djurägare, kliniker och försäkringsbolag ska få det bättre. Då gynnar vi djuren. Det kräver att vi måste vara flexibla i vårt sätt att tänka och också våga tänka nytt."

Det är en väl genomarbetad hemsida som uppdateras kontinuerligt. Gör du allt själv?

"Inte alls, säger Olivia. Jag har en otroligt grupp som tillsammans med mig utvecklat tjänsten. Dagligen bidrar uppfödare, web-utvecklare, jurister och veterinärer. Vi har även fört samtal med större organisationer som SLU, SKK och försäkringsbolag. Tjänsten har fått växa fram. Det finns fantastiskt bra idéer hos alla oss som jobbar med djur. Vi vill djurens bästa, ur olika perspektiv."

Hur finansieras webbsidan?

"Tjänsten finansieras i dagsläget med privata medel. Vi har en shop med produkter som vi säljer. Så småningom finns möjlighet att ta in annonser på sidan tänker vi men där är vi inte just nu."

Berätta hur du upplever att www.vetpris.se tagits emot.

"De allra flesta är väldigt positiva. Jag trodde motsättningarna skulle vara större. Och visst, det finns personer som inte känner sig bekväma med tjänsten. Anledningen är kanske att vi uppfödare och kliniker länge levt med att priserna inte är offentliga. Så visst, detta blir en omställning.

Sen är det ju viktigt att tjänsten är transparent. En klinik kan när som helst logga in och ändra ett pris på sidan. Alla priser är baserade på fiktiva fall och dessa syns tydligt när man lägger in ett pris. Veterinären kan också visa vad som utförs på kliniken så man får en träff på behandlingen även om det inte finns ett pris på behandlingen.

Nu är sidan sjösatt och i rullning. Antalet kliniker som ger information har ökat. Ni har ett verktyg som hjälper djurägaren att se, utifrån sin egen försäkrings villkor, vad en behandling skall kosta."

Vad är nästa steg i utvecklingen?

"Åh, våra mål och visioner är stora. Vi vill att tjänsten "tillgänglig nu" ska användas så att fler veterinärer kan "dela" på jouren. Då kan man, för djurens bästa, samverka i semestertider. Vi hoppas att veterinärerna själva administrerar sina tider och vilka behandlingar man utför. Vi hoppas att kunder ska få en större kunskap om priser så att kunden själv kan göra ett aktivt val. På sidan kan man idag selektera på djurslag, behandling, öppettider och ort. Alla kombinationer mellan dessa är möjlig eller bara ett av alternativen. Vi hoppas att Vetpris skall bli det självklara valet för alla som köper hund och självklart för hunduppfödare."

Vi i Hunduppfödareföreningen är glada att du vill berätta om produkten i vår webbtidning. Så här mot slutet av intervjun. Finns det något mer du drömmer om. Nu har du hunduppfödarnas öra?

"Det kanske allra viktigaste är att uppfödare informerar sina valpköpare om att vi finns. Om fler djurägare gör ett aktivt val kommer branschen att utsättas för konkurrens och det är bra! Konkurrens hjälper till att utveckla och ger ett sundare företagande.

Jo, så önskar vi feedback. Det är oerhört viktigt för oss. Det kan handla om att en ögonlysare inte är tillgänglig eller att ett pris inte stämmer pga. prishöjning eller -sänkning. Vi önskar också underlag eller kvitton då vi har ett begynnande samarbete med SLU. Så hoppas vi också kunna bidra till forskning på området.

Vi stannar inte upp, redan under 2023 kommer många andra fina funktioner för uppfödare. Uppfödare i Sverige har en stor makt att påverka och förändra. Om vi hjälps åt kommer denna tjänst att vara och bli ett fantastiskt hjälpmedel i vårt arbete."

Tack Olivia för att du delade med dig av ditt brinnande engagemang! För dig som är nyfiken på tjänsten så hittar du den på www.vetpris.se

Tibetansk mastiff

— en tidlös urkraft

Text & foton: Sanna Sander

Någonstans i ett dimmigt förflutet ekar skallen över den öppna vidden. Långt innan människorna i den lilla bosättningen har registrerat att någon är på väg står den stora hunden längst ut i sin kedja och vrålar åt främlingarna att han finns. Han finns och han menar allvar med de illa förtäckta hot som åtföljer den heta andedräkten ut.

Hans varning är hård och intensiv, det finns något vilt över hela hans uppenbarelse; en urkraft vars syfte är att hålla sina människor trygga.

Genom århundrandena färdas vi till nutid, där skallen fortfarande tycks eka över vidderna. För även om rasen numera nästan uteslutande hålls som sällskap, där vakten är en bisyssla, bär den sitt ursprung med sig och man ska aldrig glömma bort att den tibetanska mastiffen i årtusenden sett världen ur sitt eget perspektiv, ett perspektiv bestående av vi och dem, vän och fiende. Hos vissa individer har det förflutna bleknat något, mestadels på grund av medveten avel mot ett mildare sinnelag som lämpar sig bättre i vårt samhälle, men hos vissa individer pulserar den där urkraften starkt och får oss att inse att några decennier av styrd avel inte på långt när kan förändra en ras som under årtusenden inte levt inom de snäva ramarna för vårt samhälle.

Alla menar att just deras ras är speciell och unik, vilket onekligen stämmer eftersom alla raser i sig är unika, men tibetansk mastiff är så pass annorlunda att man som ägare dagligen förbryllas och förundras. De äger något som inte riktigt går att sätta fingret på eller ens förklara. Det är något större som blickar ut från de där ögonen; något som ser förbi vår konstruerade värld och blickar rakt in i dess kärna. De vet något. De har svar på frågor vi har glömt hur man ställer.

Orden räcker inte till

När en långtida ägare får frågan om hur rasen är att leva med dröjer svaret ofta, trots år av erfarenhet i ämnet. Det går inte riktigt att hitta orden eftersom de inte räcker till. I grund och botten måste rasen upplevas för att man verkligen ska kunna förstå vad den egentligen är. Det är dock inte helt lätt för den intresserade att faktiskt göra detta eftersom rasen bara undantagsvis visar sitt rätta jag i närvaro av främlingar. På hundutställningar kan man

visst se individer, men de lämnar inte sällan en stor del av sig själva där hemma. Under den där allvarliga, och på hemmaplan ibland antagonistiska ytan, finns nämligen en mjuk, tillgiven och intelligent hund med stor humor. De är inte intelligenta på det vis som är vedertaget i hundvärlden; de är inte lyhörda, de är inte lydiga och deras vilja att behaga är obefintlig. De är lättlärd och kvicktänkta, men svärmotiverade. De lär sig snabbt nya tricks men stirrar inte sällan på sin människa med ett höjt ögonbryn då denna entusiastiskt ber sin vän att upprepa det nyss utförda stordådet. ”Varför?” undrar den, och om man då inte kan få en anledning att genast materialisera sig, kanske i form av något oerhört smakligt, kan man glömma ytterligare prestationer.

Glömmer aldrig sitt syfte

Det finns ett allvar och ett syfte hos rasen som syns redan i valpen; de har ett jobb och de tar det på största allvar. De vill ha koll. Tricks och dylikt kan vara kul, men de glömmer aldrig bort sitt syfte. De skannar världen och filtrerar informationen konstant. Varenda promenad, utflykt och besök utanför reviret innebär väldiga påfrestningar för en hund som faktiskt vill veta exakt vart allting befinner sig. Och de uppmärksammar varenda förändring. De tar inte sällan ”stressen inåt” när de lämnar reviret och kan då, på till exempel utställningar, upplevas som oerhört sansade och värdiga hundar där

de ligger med blicken fäst någonstans dit vår inte når när de ägnar sig åt att stänga ute den våg av intryck som tränger sig på och som omöjligt kan hanteras eller ageras på eftersom alltsammans är överväldigande. I ärlighetens namn är den tibetanska mastiffen en oerhört svår och krävande ras om man skaffar den med fel förväntningar och avsikter. I fel miljö kan den rentav vara olämplig. Men i rätt omgivning och med förväntningar som passar blir den en fantastisk vän.

Vad behöver då en tibetansk mastiff?

Två saker är oerhört viktiga: en öppensinnad ägare som inte ser en massa olater och beteenden som behöver åtgärdas utan istället försöker förstå varifrån hunden faktiskt kommer, samt en säkert inhägnad trädgård där hunden får vara exakt det den i grund och botten faktiskt är – en vakthund där sällskap är en bisyssla.

Detta är en ras som ofta älskar sin egen röst. Den kan skälla för att berätta om ett upplevt hot eller för att berätta för världen att dess skumma invånare icke behöver göra sig besvär eftersom en tibetansk mastiff patrullerar ägora. Den skäller alltså i affekt eller i förebyggande syfte och dess ägare lär sig snabbt att uppfatta den myriad av nyanser som skallet innehåller. En misstänksamhet mot allt okänt och nytt är vanligt och inte sällan uppvisar hunden klart och tydligt att den faktiskt inte tycker om

att lämna det egna reviret genom att ”tappa svansen” och se allmänt olycklig ut. Detta gäller sällan promenadstråk där man ofta går eller miljöer som den sedan början är välbekant med. Det är därför det inte är helt enkelt att bilda sig en uppfattning om rasen genom att träffa den på utställningar, men att besöka ägare eller uppfödare kan alltså även det vara en utmaning då många hundar faktiskt vaktar rejält då främlingar, eller inkräktare, om man ska se det ur hundens perspektiv, kommer på visit. De är omutligt lojala på riktigt – de har sin bit av världen, sina människor och föredrar detta över allt annat, utan att för den skull lyssna annat än när det passar.

Gott om egenheter

Egenheter har rasen sannerligen gott om och ägare från hela världen rycker lite trött på axlarna när de med ett skevt leende konstaterar att ännu en soffa blivit söndertuggad eller ännu en dörrkarm förvandlats till spetor och stickor. Att gnaga på saker är något som ligger nära till hands, Det kan vara ett träd i skogen, om matte har stannat lite för länge i blåbärriset, eller kanske ett stolsben som på något märkligt vis råkade glida in i munnen, bara sådär, och då måste det ju provsmakas, det vet ju alla.

Den hör inte till kategorin ”hunden blir vad man gör den till” eftersom den redan är det den är. Att försöka forma om en tibetansk mastiff till en hund som enkelt passar in i

västvärldens samhälle låter sig sällan göras. Givetvis finns det undantag eftersom en del individer helt enkelt inte bär med sig sitt ursprung på samma vis som andra.

Men man ska aldrig glömma, eller förringa det faktum, att under millenier har rasen utvecklats i Himalaya med omnejd, till stor del åtskild från resten av världen. Den har formats av ett rätt och hårt klimat och varit tvungen att snabbt fatta egna beslut och därefter agera. Detta drag är fortfarande högst levande; den tänker själv och agerar på vadhelst beslut den fattar oavsett vad matte eller husse må tycka och tänka om saken.

Med en hård och bestämd hand kommer man inte att uppnå något annat än en hund som misstror sin människa. Tillit är den grund som livet med en tibetansk mastiff bör byggas på.

Att skaffa tibetansk mastiff är att välja ett annorlunda sätt att leva, det ska man vara väl medveten om. Men om man ändå gör ett medvetet och påläst val, fullt införstådd med att den tibetanska mastiffen faktiskt är annorlunda inte bara på pappret, väntar en hundupplevelse utöver det vanliga.

TIBETANSK MASTIFF

Text & foto: Monika Wahlstedt

FCI – standard

Rasen hör till FCI grupp 2. Dess hemland är Tibet (Kina) och FCI har patronage för rasen. Rasen är byggd för att arbeta och röra sig i bergstrakter och högplatåer. Den skall vara stor, smidig med en explosiv snabbhet och balans. Det mest iögonfallande är det stora, imponerande huvudet och den plymförsedda svansen som bärs i en fjädrande båge över ryggen då hunden är i arbete eller rörelse.

Huvudet skall inte ha för mycket rynkor eller veck, inte heller tunga kindpåsar eller långa hakor. Den ska fungera

i ett klimat där dräglade saliv skulle frysa till is på nolltid. En TM har läppar som sluter till mot käken. På äldre hundar syns ett veck från kinden ner mot käkens sida, det kommer med åren och visar sig bara hos den mogna hunden.

Det är inte ovanligt att finna en ”knyck” längst ut på svanspetsen. Detta förekommer också hos de andra tibetanska raserna och räknas inte som ett fel utan som ett attribut, ett adelsmärke.

Ögonen skall ha en vacker ren mandelform. De skall inte vara för runda. De får heller inte ha överdrivet löst skinn som öppnar upp ögat för damm och annat som kan blåsa in. Tänk en storm över Himalayas bergsplatåer, det krävs ögon som inte skadas.

Pälsen skiljer stort mellan sommar och vinter. En rejäl underull skyddar mot kyla. Pälsen fälls en gång om året då stora mängder ull lossnar inom loppet av några veckor. Täckhåren fälls några månader senare. Vardagsskötseln omfattar regelbunden borstning och kloklippning samt bad någon gång om året.

Det är skillnad i utseende mellan tik och hane. Rasen har ingen max höjd. Hanar över 70 cm höjd är inget undantag. Vikten för en vuxen hane varierar men upp mot 60 kg är inte ovanligt. Tikar är lägre och lättare.

Eftersom variationen i rasen är stor finns nättare hanar likväl som tyngre tikar. Könspregeln skall, oavsett storlek, finnas där. Större man och grövre huvud är något som skiljer hanar från tikar.

Det händer att TM blir mycket gamla, upp mot 12-13 år.

För registrering i SKK krävs känd HD-status. Rasklubben rekommenderar såväl höft- som armbågsröntgen och ögonlysning.

Historisk återblick

Ursprunget står att finna i Himalayas bergstrakter med anor så långt som tre- kanske upp till femtusen år tillbaka i tiden. Tack vare den relativa isoleringen i ursprungsområdet uppvisar rasen stor variation. Man kan inte tala om en ras i vanlig mening. Man borde istället tala om en landrace, en mångfald varianter som var och en på likartade vis svarar mot de lokala betingelserna och användningsområdet. Alla varianter som utvecklats i det ursprungliga området under långa tider är rätt typ. Dagens standard är tänkt att fungera trots den variation som finns inom denna landrace.

Ett av alla namn på rasen är Do Khyi. Namnet sägs betyda bunden hund. Historiska källor beskriver hur nomader band sin TM på dagarna för att på nätterna släppa lös hunden att vakta boskap och bosättning mot inkräktare och rovdjur. Uppdraget kräver både rörlighet, förmåga att fatta egna beslut och mod att agera men också snabbhet

i flykt för att undkomma rovdjur. Dessa egenskaper är de ursprungliga

Hot mot rasen

Uppfödare i Kina och andra länder har medvetet korsat in andra raser. Större, tyngre och mer pälsade TM har uppkommit. Drivkraften bakom denna blandrasavel har sin förklaring i de fantasipriser som TM för några år sedan värderades till i Kina. Då och där kunde de säljas för motsvarande 1 miljon kronor vilket blev en lockelse. Dessa hundar, felaktigt kallade TM, har varken hälsa, rörelseförmåga eller utseende som de ursprungliga hundarna uppvisar. Det är inte utan anledning de går under namnet Market Dogs – hundar som säljs på marknaden. Denna hausse ledde till ett stort överskott på TM. När intresset svalnade återfanns många övergivna TM på Kinas hundköttmarknader.

Idag pratar vi i hundvärlden om nyttan med utavel och inkorsningsprogram. För den tibetanska rasen med sin stora ursprungliga variation är det inget som behövs. Landgränser kan korsas och import kan göras. Acceptans för fenotypisk olikhet i standarden borde räcka för att hålla rasen sund kan man tycka.

Svensk avel

Rasen togs in till Sverige av Sickan Beckman, kennel Tai Wind's. 1980 importerade hon tiken Ausables Matilda från USA. Därefter importerades den schweiziske hanen Gesars Kunga som fick stor betydelse för svenska avel utifrån sin kvalitet och korrekta typ. Den första TM kullen föddes 1984. Ytterligare en hane importerades. Från Storbritannien kom Conrikyi Kom-Po med rötter från Nepal. Ytterligare tillskott togs in från USA när tiken Marty of Jamars kom. Det väl uttänkta avelsarbete berikades i slutet av 1990 talet med belgiske hanen Uchangou de New Flame.

Hos flera av de kennlar som var aktiva de första årtiondena föddes endast ett par kullar. Kennlar som haft fler kullar är: Tai Wind's (1984 – 2015), Me Jomo (1996 – 2001), Mimayin (1998 – 2021), Kyang La (2004 -) och Bod Khyi (2008 -). För närvarande finns åtta aktiva uppfödare av TM registrerade hos SKK.

Tibetansk mastiff löper en gång om året. Det föds mellan 1-5 kullar årligen. Kullstorleken varierar. Vanligast är 7-8 valpar i en kull men upp mot 12 valpar förekommer.

Varje år registreras mellan en handfull och ett fyrtiotal tibetanska mastiffer.

Att våra gränser öppnats för import har breddat avelsunderlaget. Under rasens första årtionden i landet drabbades hundar oftare av epilepsi och sköldkörtelproblematik, troligen orsakat av hög inavelsgrad.

Även om stamtavlorna nu uppvisar betydligt större genetisk variation kan man inte slå sig till ro. Den genetiska inavelsgraden är ändå hög för våra rashundar, enligt The Institute of Canine Biology. Önskvärt vore att få till en djupare inavelsberäkning i SKK Avelsdata, att fortsätta arbetet med import av nya linjer och att uppmuntra nyttjandet av fler individer i aveln.

Klubbtillhörighet

Tibetansk mastiff företräds av SvTMK (svenska tibetanska mastiffklubben) som hör till SVKTR (specialklubben för tibetanska raser). Via klubbarnas hemsidor och på SKK Köpa Hund finner man information om rasen. Blir man än mer lockad att läsa kommer här några boktips.

Litteraturtips

Mycket finns att läsa på internet men några fina tryckta böcker finns att tipsa om.

Din Tibetan – Tibetansk Mastiff, Tibetansk Terrier, Lhasa Apso & Tibetansk Spaniel av Elisabeth Legl (1999) (finns på antikvariat eller specialklubben)

Kort beskrivning: Boken inleds med en beskrivning av Tibet och flera av dess hundraser. Därefter beskrivs tibetansk mastiff och dess historia på 15 sidor. Texten inleds med skrönor och citat ur gamla källor för att sen fördjupa sig i rasens historia i England, USA och sist en Sverige.

Tibetan Mastiff av Juliette Cunliff (2001).

(Finns på e-bay och amazon.com)

Kort beskrivning: En välillustrerad bok som på ett modernt sätt beskriver hur den tibetanska mastiffen fungerar och är att leva med. Boken börjar liksom andra böcker med rasens historia men går snabbt över till att mer eller mindre vara en handbok. Allt från hur du kammar, till vilka sjukdomar som kan drabba rasen till hur rasen skall socialiseras o tränas finns med.

Do Khyi (Tibet Mastiff) (German Edition) av Birgit Primig (2017)(Finns på Amazon och direkt från författaren)

Kort beskrivning: Boken är skriven på tyska. Författarens ambition är att sätta ljuset på hur nära det är att den ursprungliga Do Khyi, tibetansk mastiff försvinner pga. influenserna från Kina. Här får man en fin bakgrund till rasens beteende och funktion i ursprungsområdet.

Big Dogs of Tibet and the Himalayas: A Personal Journey by Messerschmidt, Don (2011) (finns på Amazon.com)

Kort beskrivning: Författaren har baserat på sina resor i Nepal och sin djupa kunskap om hund i Himalaya skrivit

en bok som beskriver de stora hundraser som finns i området. Den tibetanska mastiffen beskrivs likväl som dess skäggiga släkting Do Kyi Apso.

Exploring the Tibetan mastiff. A loveletter in photographs. By Sanna Sander (2018). Revodana Publishing. Finns på Amazon.com eller på Bokus och Adlibris.

Kort beskrivning: Den svenska författaren har levt nära Tibetansk mastiff under decennier och har besökt Kina och mött rasen där. Underbara foton som visar personligheten och variationen i en vacker ras.

The Ultimate Book of Mastiff Breeds av Douglas Oliff (red) (1999)

(Sök på antikvariat och e-bay)

Kort beskrivning: En tjock, bildspäckad bok av hög fototeknisk kvalitet om många av raserna som i sitt namn bär suffixet; mastiff.

Varje ras beskrivs av en raskännare som fördjupar sig i rasens ursprung, dess mentalitet och hur man ska göra för att leva tillsammans med rasen. Rubriken –puppy power - finns bara på sidorna om den tibetanska mastiffen. Pamela Jeans Brown beskriver den tibetanska mastiffen på ett sätt att även de som levt med rasen uppfattar stämmer.

The Tibetan Mastiff - Legendary Guardian of the Himalayas av Ann Roher & Cathy J Flamholtz (1989) (Finns på ebay och amazon.com)

Kort beskrivning: Boken är den tjockaste och mest omfattande boken om rasen. Skriven av två raskännare. Boken startar med historia från Tibet följt av berättelsen om när den första TM kom till USA. Därefter beskrivs rasens utveckling i USA. Sen ägnas resterande hälften av boken till vad som är en tibetansk mastiff och hur den är. Här finns också tips till domare att beakta vid bedömning av rasen.

MERRY CHRISTMAS
AND A HAPPY NEW YEAR

GOD JUL & GOTT NYTT ÅR
FRÅN OSS TILL ALLA VÅRA VÄNNER OCH VALPKÖPARE!

WWW.NASHERHAUS.SE

MERRY CHRISTMAS

KENNEL
NILLAZ BUTTERFLYZ
Jan Andersen Pernilla Rydell +46 702334496 rydell.pernilla@gmail.com
nillazbutterflyzkennel.se

Kennel Piece
önskar alla hundvänner en riktigt
GOD JUL och ETT GOTT NYTT ÅR!

UPPFÖDNING AV DANSK-SVENSK
GÄRDHUND I LITEN KENNEL

ZHINZIMBASS KENNEL

Memus Si Ät Eir
Zhinzimbass Snowy Spring Love

Zhinzimbass Eucalyptus Candy
Zhinzimbass Beach Candy

Zhinzimbass New Sweet Candy
Zhinzimbass Savannah By Candy

Tirawa's Before Sunset

GOD JUL OCH GOTT NYTT ÅR
ÖNSKAR VI ALLA VÄNNER OCH
VALPKÖPARE

Pia och Nisse Nilsson
Gustavstorpsvägen 328-10
37591 Mörrum
0709-78 02 09
www.zhinzimbass.se

GOD JUL & GOTT NYTT ÅR

Old Smuggler's
Charlotte Laning Vrethammar

*God Jul
Gott Nytt År*

Kajdy's kennel
Annmarie Maeland

Merry Christmas
AND A HAPPY NEW YEAR

From all of us at **Kennel Spotty Dots**

KENNEL VICTORYS
CAIRN OCH BOLONKA ÖNSKAR ALLA
EN GOD JUL OCH GOTT NYTT ÅR

Foto: Åsa Lindholm